

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач (ка) ступеня доктора філософії Філіпов Олег Михайлович,
(власне ім'я, прізвище здобувача (ки))

1991 року народження, громадянин (ка) України,
(назва держави, громадянином якої є здобувач (ка))

освіта вища: закінчив (ла) у 2018 році Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, м. Харків
(найменування закладу вищої освіти)

за спеціальністю (спеціальностями) 292 Міжнародні економічні відносини
(за дипломом)

тимчасово не працює,

виконав (ла) акредитовану освітньо-наукову програму Міжнародні економічні відносини.
Разова спеціалізована вчена рада PhD12758, утворена наказом Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, м. Харків
(повне найменування закладу вищої освіти (наукової установи), підпорядкування (у родовому відмінку), місто)

від «30» березня 2026 року № № 0114-1/120, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради	ДОВГАЛЬ Олени Андріївни, доктора економічних наук (спеціальність 08.00.01 - Економічна теорія та історія економічної думки), професора, професора кафедри міжнародних економічних відносин та логістики ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна,
Рецензентів	МАКАРЧУК Катерини Олексіївни, кандидати економічних наук (спеціальність 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини), доцента, доцента кафедри міжнародних економічних відносин та логістики ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, ШУБА Марини Володимирівни, кандидата економічних наук (спеціальність 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини), доцента, доцента кафедри міжнародної економіки та світового господарства економічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна,
Офіційних опонентів	ЛІЩИНСЬКОГО Ігоря Орестовича, доктора економічних наук (спеціальність 08.00.02 - світове господарство і міжнародні економічні відносини), професора, професора кафедри міжнародної економіки Західноукраїнського національного університету, ЯЦЕНКО Ольги Миколаївни, доктора економічних наук (спеціальність 08.00.03 Економіка та управління національним господарством), професора, в.о. завідувача кафедри міжнародної торгівлі та маркетингу Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана.

на засіданні «22» травня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 29 Міжнародні відносини

(галузь знань)

Філіпову Олегу Михайловичу

(власне ім'я, прізвище здобувача (ки) у давальному відмінку)

на підставі публічного захисту дисертації

«Розвиток зовнішньоторгівельних відносин країн Балтії у складі Європейського Союзу»

(назва дисертації)

за спеціальністю (спеціальностями) 292 Міжнародні економічні відносини

(код і найменування спеціальності (спеціальностей) відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

Дисертацію виконано на кафедрі міжнародних економічних відносин та логістики ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

(найменування закладу вищої освіти (наукової установи), підпорядкування, місто)

Науковий керівник КАЗАКОВА Надія Артурівна, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки та світового господарства економічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, місце роботи, посада)

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою. Зміст, структура та обсяг дисертації відповідають нормативним вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 (зі змінами).

Здобувач (ка) має 17 наукових публікацій за темою дисертації, з них 7 статей у наукових фахових виданнях України:

1. Філіпов О. М. Вплив євроінтеграційних процесів на зовнішньоторгівельні відносини країн Балтії після вступу до Європейського Союзу. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2024. №10. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-10-10357> URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/17288518333234.pdf>

2. Філіпов О. М. Вплив зовнішньоторгівельної політики Європейського Союзу на конкурентоспроможність продукції країн Балтії на світових ринках. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2024. №11. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-11-10359>

URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/17288525921349.pdf>

3. Філіпов О. Еволюція теоретичних підходів до міжнародної торгівлі: наукові школи, парадигми та інтеграційні перспективи. *Society and Security*. 2025. №1(7). С. 81–92. DOI: [https://doi.org/10.26642/sas-2025-1\(7\)-81-92](https://doi.org/10.26642/sas-2025-1(7)-81-92) URL: <https://sas.ztu.edu.ua/article/view/328670/318490>

4. Філіпов О. М. Інструментарій стратегічного прогнозування зовнішньої торгівлі країн Балтії в умовах Європейського Союзу. *Економіка та суспільство*. 2025. №78.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-3>

URL:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6421/6361>

5. Філіпов О. М. Роль іноземних інвестицій у розвитку зовнішньоторговельних відносин країн Балтії. *Економіка та суспільство*. 2025. №79. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-7>

URL:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6581/6520>

6. Казакова Н. А., **Філіпов О. М.** Балтійські механізми торговельної інтеграції до Європейського Союзу як дорожня карта для України. *Економіка та суспільство*. 2025. № 81. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-116>

URL:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/7113/7063>

7. Філіпов О. М. Зовнішньоторговельні відносини як інтеграційна категорія: економічні, правові та політичні виміри. *Економіка та суспільство*. 2025. № 82. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-60>

URL:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/7231/7187>

8. **Філіпов О. М.**, Казакова Н. А. Особливості процесу євроінтеграції країн Балтії. *Матеріали XIX науково-практичної конференції молодих вчених «Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин»* (19 квітня 2024 р.). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2024. С. 136–138. URL: <https://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/527121bc0d36d2a9d78bc5dba39aa374.pdf>

(особистий внесок Філіпова О.М.: 0,15 д.а. – збір та обробка статистичних матеріалів; формулювання основних етапів процесу інтеграції країн Балтії до Європейського Союзу та ключових подій, які визначали подальший шлях їхнього розвитку та співпраці з Європейським Союзом; визначення здобутків трансформації для кожної з країн Балтії під впливом вступу до Європейського Союзу; підготовка висновків особистий; внесок Казакової Н.А.: 0,05 д.а. – перевірка наукової достовірності отриманих результатів; перевірка та редагування тексту роботи).

9. Філіпов О. М. Теоретичні засади визначення впливу інтеграційних процесів на зовнішню торгівлю країн Балтії після їх вступу до Європейського Союзу. *Матеріали XX науково-практичної конференції молодих вчених «Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин»* (28 лютого 2025 р.). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2025. С. 118–123. URL: <https://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/4e03372736a97788debc31ed113del04.pdf>

10. Філіпов О. М. Визначення впливу євроінтеграційних процесів на зовнішньоторговельні відносини країн Балтії після вступу до Європейського Союзу. *International scientific-practical conference "Current Issues of the World Economy, International Economic Relations and International Communications Amidst the Formation of a New World Order and Polarization of the World"*, March 24–25, 2025. Vol. 2. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025. 328 p. С. 113–117. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/96a31b52-383e-4fe0-a51b-f13e25814b14/content>

11. Філіпов О. М. Інтеграційний вплив на зовнішню торгівлю країн Балтії: системний підхід до методичного аналізу. *XX International scientific and practical conference «Innovative scientific research: latest theories, modern methods and practices»*, May 20–23, 2025, Seville, Spain. International Science Group, 2025. С. 157–160. URL: <https://isg->

konf.com/wp-content/uploads/2025/05/INNOVATIVE-SCIENTIFIC-RESEARCH-LATEST-THEORIES-MODERN-METHODS-AND-PRACTICES.pdf

12. Філіпов О. М. Формування стратегій підвищення конкурентоспроможності продукції країн Балтії. *Proceedings of II International scientific and practical conference "Global trends in science and education"*, March 10–12, 2025. Kyiv : SPC «Sci-conf.com.ua», 2025. С. 757–763. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2025/03/GLOBAL-TRENDS-IN-SCIENCE-AND-EDUCATION-10-12.03.25.pdf>

13. Філіпов О. М. Зовнішньоторговельна політика Європейського Союзу як детермінанта конкурентоспроможності продукції країн Балтії. *Збірник тез VI Міжнародної науково-практичної конференції «European congress of scientific discovery»*, 26–28 травня 2025 р., Мадрид, Іспанія. С. 548–552. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2025/05/EUROPEAN-CONGRESS-OF-SCIENTIFIC-DISCOVERY-26-28.05.25.pdf>

14. Філіпов О. М. Потенціал розвитку торгових відносин країн Балтії з країнами Азії, Африки та Америки. : *Збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції «Science and education: synergy of innovation»*, 28–30 вересня 2025 р., Берлін, Німеччина. С. 390–396. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2025/09/SCIENCE-AND-EDUCATION-SYNERGY-OF-INNOVATION-28-30.09.25.pdf>

15. Філіпов О. М. Використання цифровізації та інноваційних технологій для підвищення ефективності зовнішньої торгівлі Латвії, Естонії та Литви. *Збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції «International experience in scientific research»*, 20-22 вересня 2025 р., Чикаго, США. С. 746–751. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2025/11/INTERNATIONAL-EXPERIENCE-IN-SCIENTIFIC-RESEARCH-20-22.11.25.pdf>

16. Філіпов О. М. Вплив глобальних економічних криз на зовнішню торгівлю Балтійських країн. *Збірник тез I Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Міжнародні економічні відносини в умовах глобальних змін»* 8 листопада 2025 р., м. Харків, Україна. С. 115–120. URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/29abbb51-8726-44d1-b0fe-c4a1e6d885d0/content>

17. Філіпов О. М. The process of European integration of the Baltic countries as an example of the transition from post-Soviet states to integration within the framework of European structures. *International Scientific Journal «Internauka»*. 2024. Vol. 1, No. 164. С. 9–11. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2024-9-10296> URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/17273460327230.pdf>

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

ДОВГАЛЬ Олена Андріївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин та логістики Навчально-наукового інституту «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (голова ради).

Роботу оцінено позитивно, зауважень немає.

ЛЩИНСЬКИЙ Ігор Орестович, доктор економічних наук (спеціальність 08.00.02 світове господарство і міжнародні економічні відносини), професор, професор кафедри міжнародної економіки Західноукраїнського національного університету (**офіційний опонент**).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. Економічні та геополітичні події останнього десятиліття, зокрема повномасштабна агресія РФ проти України, спричинили докорінну трансформацію архітектури безпеки в Європі та руйнування сталих логістичних ланцюгів. Автор слушно зазначає, що країни Балтії стали «форпостом» економічного спротиву (с. 58-62), проте в роботі акцент зроблено переважно на ринкових механізмах адаптації, тоді як питання політико-дипломатичного супроводу торговельних відносин у межах спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу залишилися поза глибоким аналізом.

2. У роботі запропоновано методичний підхід до оцінювання торговельно-інвестиційної взаємодії на основі PPM-гравітаційних моделей (с. 127-129). Попри високу достовірність отриманих результатів, виникає запитання: чому при виборі контрольних змінних автором не було враховано індекси цифрової готовності (наприклад, Digital Economy and Society Index – DESI), враховуючи статус Естонії як глобального лідера цифровізації?

3. Обґрунтовуючи триконтурну модель гармонізації зовнішньоторговельних відносин (с. 220), здобувач виокремлює «регуляторний», «інфраструктурний» та «ринковий» контури. Разом з тим, не зовсім зрозуміло, які саме детермінанти цифрової трансформації (e-commerce, цифрові сертифікати походження) автор відносить до регуляторного контуру, а які – до інфраструктурного, що потребує деталізації.

4. Запропонована концептуальна модель гармонізації зовнішньоторговельної політики України з асписком Європейського Союзу (с. 223) є важливим практичним результатом, однак потребує більш чіткого визначення інституційних механізмів реалізації, зокрема розмежування відповідальності між державними органами та інструментів координації на міжвідомчому рівні.

5. Європейська інтеграція країн Балтії традиційно вважається успішним кейсом, проте вона супроводжувалася низкою ендогенних проблем, таких як відтік людського капіталу та нерівномірність регіонального розвитку. З огляду на це, критичного аналізу потребує запропонована здобувачем модель «Національного офісу інтеграції транспортних коридорів» (с. 228) в контексті її спроможності запобігти «вимиванню» ресурсів з периферійних регіонів України до логістичних центрів.

ЯЦЕНКО Ольга Миколаївна, доктор економічних наук, професор, в.о. завідувача кафедри міжнародної торгівлі та маркетингу Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (**офіційний опонент**).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. Дисертаційне дослідження в цілому характеризується логічною побудовою та достатнім рівнем обґрунтованості, проте окремі положення мають дискусійний характер і потребують уточнення. Зокрема, у першому розділі, поряд із ґрунтовним розглядом теоретичних основ зовнішньоторговельних відносин, доцільно було б більш чітко розмежувати сучасні підходи різних наукових шкіл до трактування економічної інтеграції, оскільки окремі концепції подані узагальнено без достатньої

критичної оцінки їх переваг і обмежень. Крім того, при висвітленні еволюції формування єдиного ринку Європейського Союзу варто було б ширше відобразити вплив новітніх трансформаційних факторів (цифровізації, геополітичних змін), що дещо звужує сучасний контекст дослідження.

2. У другому розділі, який має виражений аналітичний характер, автором проведено ґрунтовний аналіз динаміки та структури зовнішньої торгівлі країн Балтії, однак дискусійним залишається питання повноти врахування зовнішніх шоків (зокрема, пандемії COVID-19 та безпекових факторів), які могли суттєво вплинути на отримані результати.

3. У другому розділі аналіз ролі іноземних інвестицій у розвитку зовнішньоторговельних відносин доцільно було б доповнити більш глибокою оцінкою їх якісної структури та довгострокового впливу на технологічний розвиток економік країн Балтії, оскільки акцент переважно зроблено на кількісних показниках.

4. У третьому розділі, який має прикладний характер, автором обґрунтовано перспективи та напрями вдосконалення зовнішньоторговельної політики, проте окремі запропоновані рекомендації мають узагальнений характер і потребують більшої конкретизації механізмів їх практичної реалізації.

5. У третьому розділі, адаптація досвіду країн Балтії для України представлена дещо декларативно, без достатнього врахування інституційних та структурних відмінностей економік, що може ускладнювати безпосереднє застосування запропонованих підходів у національних умовах.

МАКАРЧУК Катерина Олексіївна, кандидат економічних наук (спеціальність 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини), доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин та логістики ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (**офіційний рецензент**).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. У дисертації підрозділ 2.1 (стор. 90) автор зазначає, що залишились не вирішеними проблемні питання в частині: визначення закономірностей впливу євроінтеграційних процесів на зовнішньоторговельні відносини країн Балтії після вступу до Європейського Союзу. У зв'язку з цим, на наш погляд, доцільно було б зазначити й схарактеризувати ключові етапи успіху трансформації зовнішньої торгівлі країн Балтії після вступу до Європейського Союзу.

2. У підрозділі 2.2. автор визначає роль іноземних інвестицій у розвитку зовнішньоторговельних відносин країн Балтії (Латвії, Литви та Естонії). Дослідження б виграло, якби автор попередньо визначив головні чинники інвестиційної привабливості цих країн.

3. У дисертації на рис. 2.33 автор логічно визначив основні позитивні та негативні аспекти впливу зовнішньоторговельної політики Європейського Союзу на конкурентоспроможність країн Балтії. На наш погляд, глибшого емпіричного обґрунтування потребує аналіз саме негативних аспектів впливу зовнішньоторговельної політики Європейського Союзу на конкурентоспроможність країн Балтії, із визначенням, у тому числі й певних інструментів, що використовують виробники країн Балтії для захисту внутрішніх ринків.

4. У підрозділі 3.1. (табл. 3.5, рис. 3.5) автор проводить за допомогою гравітаційної моделі прогнозне оцінювання економічних наслідків повного запровадження механізму СВАМ для експорту країн Балтії після 2026 року. Однак, залишається дискусійним питання щодо наслідків впровадження норм Carbon Border Adjustment Mechanism (СВАМ): чи стануть вони фактором підвищення конкурентоспроможності балтійських товарів, чи, навпаки, це призведе до зниження обсягів зовнішньої торгівлі країн Балтії через невідповідність темпів декарбонізації їхньої промисловості вимогам Європейського Союзу.

ШУБА Марина Володимирівна, кандидат економічних наук (спеціальність 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини), доцент, доцент кафедри міжнародної економіки та світового господарства економічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (**офіційний рецензент**).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. У табл. 1.5 (с. 65) прояви основних проблем функціонування єдиного ринку ЄС описані автором досить загально та абстрактно. Такий підхід робить відповідні твердження дещо декларативними. Доцільно було б навести конкретні приклади або статистичні індикатори для кожної проблеми у поясненнях до таблиці.

2. У підрозділі 3.1 у структурній гравітаційній моделі, яка оцінює вплив інтеграційних механізмів ЄС на торговельні потоки країн Балтії у 2004-2024 рр., видається доцільним включення змінної цифровізації торгівлі. Таке розширення моделі дозволило б точніше оцінити довгострокову динаміку зовнішньоторговельних відносин країн Балтії, зокрема в сегменті послуг і цифрових товарів, та підвищило б прогностичну цінність отриманих результатів.

3. Візуалізація на рис. 3.9 (с. 233) є малоінформативною. По-перше, події на шкалі не мають змістовної ідентифікації – відсутність читабельних підписів унеможливорює розрізнення окремих регуляторних кроків і не дозволяє простежити логіку та динаміку впровадження відповідних норм. По-друге, використання десяткового формату для позначення часових інтервалів є некоректним і не відповідає прийнятим стандартам відображення календарних дат.

4. У дисертаційній роботі недостатньо розкрито питання адаптації запропонованих стратегічних рекомендацій до умов воєнного стану та повоєнної відбудови України. З урахуванням сучасних безпекових, економічних та інституційних викликів, подальша конкретизація цих рекомендацій могла б суттєво підвищити їх практичну застосовність для формування зовнішньоекономічної політики держави.

Учасники дискусії позитивно оцінили дисертаційну роботу та відзначили високий рівень підготовки здобувача.

Додаткових зауважень, окрім тих, що вже були висвітлені у письмових відгуках опонентів та рецензентів і на які здобувач надав вичерпні відповіді під час захисту, не надходило. Дискусія мала конструктивний характер (без зауважень).

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» немає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує

Філіпову Олегу Михайловичу

(власне ім'я, прізвище, здобувача (ки) у давальному відмінку)

ступінь/ступеня доктора філософії з галузі знань 29 Міжнародні відносини

(галузь знань)


за спеціальністю (спеціальностями) 292 Міжнародні економічні відносини

(код і найменування спеціальності (спеціальностей) відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої
ради




(підпис)

Олена ДОВГАЛЬ

(власне ім'я
та прізвище)